

UNIVERZITA KARLOVA
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ETNOLÓGIE

TÉZY DIZERTAČNEJ PRÁCE

Mgr. MILAN DURŇAK

ANALYTICKÉ DISPOZÍCIE VIZUÁLNEJ ETNOGRAFIE

KONFIGURÁCIA EFEKTIVNÍCH AUDIOVIZUÁLNYCH NÁSTROJOV
INTERPRETÁCIE KULTURY

**ANALYTICAL DISPOSITIONS OF VISUAL ETHNOGRAPHY
CONFIGURATION OF EFFECTIVE AUDIOVISUAL TOOLS OF CULTURAL
INTERPRETATION**

VEDÚCA PRÁCE:

PhDr. LÍVIA ŠAVELKOVÁ, PhD.

2019

ABSTRAKT

Ciele tejto dizertačnej práce by sa dali rozdeliť na dva primárne analyticko-interpretáčn é okruhy. Tým prvým cieľom je pokúsiť sa definovať východiskové pozície vizuálnej antropológie a vychádzajúc zo súčasných trendov premyslieť aktívne zložky, o ktoré disciplína opiera svoje poznanie a výskum. Obraz a zvuk prenikajú našim svetom do tej miery, že je nutné zamyslieť sa nad tým, akú rolu hrajú v našom životnom priestore a akým spôsobom je nutné naďalej s týmito audiovizuálnymi princípmi pracovať vo vizuálnej antropológií. Virtuálna a digitálna etnografia zároveň upriamujú našu pozornosť na zmenu povahy nášho terénu, ktorú je nutné bezodkladne v našom výskume zohľadniť. V audiovizuálnych projektoch sa v práci snažím reflektovať rôzne analyticko-interpretáčn é prístupy a metódy. V projekte *Muzikanti* si kladiem otázky, akým spôsobom spracovať téma ľudových muzikantov zo severovýchodného Slovenska, ktorých reprezentácie vystupujú vo svete plnom otvorenosti, prepojenosti a zdieľania. V experimentálnom filmovom projekte *Watching Last Judgement* sa snažím hľadať cesty pre sprostredkovanie zmyslovej skúsenosti v špecifickom priestore, prepájajúcom sakrálne a profánne miesta historického kláštora v rumunskom Voroneži. V poslednom projekte, ktorému v tejto dizertačnej práci venujem svoje analytické úvahy je filmový projekt *Jožka*, v ktorom sa stretáva prístup angažovaného umeleckého režiséra a observačný modus mojej kinematografickej pozície. Každý z týchto projektov má svoje špecifické povahové črty a líši sa nielen okolnosťami, za ktorých vznikol, no predovšetkým metodologickými prístupmi. Tým druhým z hlavných cieľov, ktorý si stanovujem je preto nachádzať a reflektovať práve tieto rozdielne atribúty vo výskume rôznych kultúrnych fenoménov prostredníctvom vizuálnej antropológie. Domnievam sa, že je nutné vytvárať a adaptovať také analytické a interpretačné nástroje, ktoré nám umožnia vykonávať vedecké aktivity s inovatívnym a efektívnym prístupom. Súčasnosť a jej zásadné premeny v sociálnych a vizuálnych reprezentáciách si tieto adekvátne modely žiadajú.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

Vizuálna antropológia, fenomenológia, etnografia, film, vizualita, metodológia, terénny výskum, multimediálnosť, digitálna kultúra, virtualita, aplikovanosť, interdisciplinarita

ABSTRACT

The objectives of this dissertation thesis could be divided into two primary analytical-interpretation areas. The first one would be trying to define the starting position of visual anthropology based on current trends in order to think about the active ingredients that discipline bases its knowledge and research. The image and sound penetrate our world to such an extent that it is necessary to reflect on the role that space plays in our life and how it is necessary to continue to work with these audiovisual principles in visual anthropology. At the same time, virtual and digital ethnography focuses our attention on changing the nature of our terrain, which needs to be taken into account immediately in our research. In some audio-visual projects I try to reflect different analytical-interpretative approaches and methods. In the project "Musicians" I ask questions how to process the theme of folk musicians from northeastern Slovakia, whose representations appear in a world full of openness, interconnection and sharing. In the experimental film project *Watching Last Judgment* I try to find ways to mediate sensory experience in a specific space connecting the sacred and profane places of the historic monastery in Voronet, Romania. In the last project I devote my analytical reasoning to this dissertation is the film project *Jožka*, in which the engaging artistic director meets the observational mode of my cinematographic position. Each of these projects has its own specific traits and differs not only in the circumstances in which it originated, but mainly in its methodological procedures. The second primary goal that I set is to find and reflect on these different attributes in the research of various cultural phenomena through visual anthropology. In my opinion it is necessary to create and adapt analytical and interpretative tools that enable us to carry out these scientific activities with an innovative and effective approach. The present and its fundamental changes in social and visual representations demand these models accordingly.

KEYWORDS

Visual anthropology, phenomenology, ethnography, film, visualism, methodology, terrain research, multimedia, digital culture, virtuality, application, interdisciplinarity

ANALYTICKÉ DISPOZÍCIE VIZUÁLNEJ ETNOGRAFIE

KONFIGURÁCIA EFEKTÍVNYCH AUDIOVIZUÁLNYCH NÁSTROJOV

INTERPRETÁCIE KULTÚRY

STRUČNÝ OBSAH DIZERTAČNEJ PRÁCE:

- **SPÔSOBY VNÍMANIA KULTURY**
  - FENOMENOLOGICKÁ PERSPEKTÍVA
  - FILMOVÁ PERSPEKTÍVA
  - ANTROPOLOGICKÁ PERSPEKTÍVA
-
- SÚČASNÝ TERÉNNY VÝSKUM A JEHO PODOBY VO VIZUÁLNEJ ETNOGRAFII
  - **PROJEKT Č. 1**
  - **MUZIKANTI**
-
- ALTERNATÍVNE INTERPRETAČNÉ METÓDY
  - **PROJEKT Č.2**
  - **WATCHING LAST JUDGEMENT**
-
- APLIKOVATELNOST AUDIOVIZUALITY V INTERPRETÁCIÍ KULTÚRY
  - ETICKÁ ROVINA
  - ANGAŽOVANOSŤ A INTERVENČNOSŤ VO FILME A VIZUÁLNEJ ANTROPOLÓGII
  - **PROJEKT Č.3**
  - **JOŽKA**

VÝCHODISKO:

Text ako konvenčná akademická interpretačná jednotka podlieha predovšetkým od druhej polovice 90. rokov minulého storočia významnej kritike a reflexii. (napr. Clifford a Marcus 1986, Marcus a Fischer 1986) Vďaka tejto zásadnej a prelomovej diskusii došlo k prehodnoteniu vedeckých princípov a prístupov na poli antropologického výskumu. Výsledkom toho je interpretačná otvorenosť a snaha nachádzať a etablovať nové analytické a interpretačné procesy, ktoré by efektívnejším spôsobom dokázali sprostredkovať antropologické poznanie. Cieľom tejto práce je prispieť nielen k debate o relevancii využívania alternatívnych interpretačných nástrojov vo vedeckom diskurze kultúrnej a sociálnej antropológie, ale zároveň ich na jednotlivých vybraných postupoch podrobiť aktívnej verifikácii z viacerých uhlov pohľadu. Vizuálno-antropologický charakter dizertačnej práce odráža moju dlhodobú snahu o využívanie technologických prvkov v etnografickom výskume a o adekvátne akademické uznanie filmu ako relevantného vedeckého výstupu.

ZHODNOTENIE VÝSKUMU A TVORBY DOMA I V ZAHRANIČÍ:

V tejto práci nemám v úmysle sumarizačným spôsobom popisovať jednotlivé vývojové etapy vizuálnej antropológie, v ktorých technologický pokrok umožňoval významné mentálne i praktické posuny v úvahách o využívaní audiovizuálnych výskumných metód v antropológii a obecné v spoločenských vedách. V zahraničnej a z nej vychádzajúcej i domácej literatúre už o tom bolo napísané dostatočné množstvo zásadných prehľadových informácií. Z medzinárodného hľadiska je dôležité zmieniť predovšetkým kľúčové zborníky, venujúce sa vizuálnej antropológii ako vedeckej disciplíne, snažiace sa o jej teoreticko-metodologické ukotvenie, ktoré sa stali základným pilierom jej uznania (napr. Hockings 1975; Taylor 1994; Banks a Morphy 1997; Banks 2001; Pink 2006, 2009). Pomerne početná literatúra sa venuje rozvíjaniu filmu ako analyticko-interpretáčného nástroja vizuálnej etnografie. (napr. Loizos 1993; MacDougall 1998, 2006; Grimshaw 2001; Grimshaw a Ravetz 2005, 2009; Ruby 2000; Pink 2007; Crawford a Postma 2009) Súčasný trend expanzie a prieniku digitálnych technológií naznačuje omnoho širší záber a smer, ktorým sa audiovizuálne aspekty v antropológii budú v nasledujúcich rokoch uberať. (napr. Pink 2012; Pink, Horst, Postill, Hjorth, Lewis a Tacchi 2016)

V porovnaní so zahraničnou literatúrou, ktorá je pomerne bohatá a pestrá predovšetkým v teoreticko-metodologickom hľadisku, je domáca literatúra z oblasti vizuálnej antropológie veľmi skromná. Nachádzame u nás v podstate len jednu rozsiahlu monografiu venovanú vizuálnej antropológii od filmára Tomáša Petráňa (2011) a potom niekoľko dôležitých zborníkov prevažne s prekladmi tých zásadnejších a dôležitejších textov zahraničných autorov. (Čeněk a Porybná 2011; Burzová, Hirt, Lupták 2015). Čiastočne tento stav supluje a doplňuje literatúra pojednávajúca o dokumentárnom filme (napr. Gauthier 2004; Nichols 2010), či obecně smerom k štúdiu vizuálnej kultúry (napr. Mirzoeff 2019).

Zaujímavé je však porovnanie literatúry a audiovizuálnej produkcie (vzhľadom ku konceptu tejto práce predovšetkým filmu a videa) ako v medzinárodnom hľadisku, tak smerom k domácej vizuálno-antropologickej produkcii. V medzinárodnom hľadisku prestížne pozície v tvorbe predovšetkým filmových výstupov zastávajú zároveň vedecko-vzdelávacie inštitúcie (Granada Center for Visual Anthropology v Manchestri, Sensory Ethnography Lab z Harvard University, či Goldsmiths University of London a mnoho ďalších univerzít, na ktorých pracujú s projektom vizuálnej antropológie či etnografie). Tieto zázemia zároveň umožňujú dôležité nezávislé prostredie, ktoré na vizuálnu antropológiu nekladie nutné bremeno adaptovať sa na určitý socioekonomický model a prispôsobovať tomu štýl tvorby.

Aj to je jeden z dôvodov, prečo sa vizuálna antropológia narozdiel od dokumentárnej tvorby nikdy neadaptovala v súkromných produkčných štúdiách.¹

Situácia v území strednej Európy je zásadné odlišná tým, že vizuálna antropológia sa v komplexnom ponímaní výskumu a interpretácie adaptovala pomerne nedávno. Za posledných cca 15 rokov sa v tomto priestore podarilo rozvinúť niektoré centrá produkcie audiovizuálnych projektov, ktoré podobne ako v medzinárodnom hľadisku fungujú na univerzitných pôdach. (Štúdio vizuálnej etnografie na Západočeskej Univerzite v Plzni pod vedením Tomáša Hirta a na programe sociálnej a kultúrnej antropológie na Univerzite Pardubice pod vedením Lívie Šavelkovej a Tomáša Petráňa.)

---

¹ Jedinou výnimkou v tomto ponímaní je existencia Documentary Educational Resources (DER), ktorú v roku 1968 založil John Marshall a Timothy Asch, práve aby združovala a podporovala etnografickú filmovú tvorbu. Spoločnosť funguje i v súčasnosti a naďalej sa rozvíja. Uvedomuje si dôležité a stále vo vedeckej sfére nerovnoprávne postavenie filmu a ostatných audio-vizuálnych médií v rámci vedeckej interpretácie a snaží sa touto platformou v podstate dokázať dôležitosť tejto cross-kultúrnej tvorby, ktorá stojí kdei na pomedzí umenia a vedy.

Realizátori a garanti týchto programov zároveň predstavujú i aktívnych tvorcov. Zo súkromných a individuálnych iniciatív je nutné vyzdvihnúť a spomenúť Studio antropologického výzkumu – Anthropictures, ktoré zo začiatku rozvíjal tím ľudí okolo Pavla Boreckého, Lukáša Hanusa a Michala Pavláška, s cieľom rozvíjať aktívny prístup k vizuálnej, urbánnej a aplikovanej antropológii. Z tímu, ktorý sa za poslednú dobu rozrástol o nových členov sa vizuálna antropológia stala individuálnym poslaním niektorých členov. Pavel Borecký sa dlhodobo venuje vizuálno-antropologickej praxi (napr. *Solaris* 2014; *In the Devil's Garden* 2018) a Michal Pavlásek sa mimo iné presadil i v interdisciplinárnej spolupráci s dokumentaristom Ivo Bystřičanom (*Masa* 2016). Dôležité miesto v rámci vizuálnej antropológie zastáva festival filmov zo sociálno-antropologickou tematikou Antropofest (zatiaľ posledný 10. ročník sa uskutočnil v roku 2019). V rámci Slovenskej republiky sa vizuálnej antropológií venuje napr. Jaroslava Panáková (*Päť životov* 2016), Soňa G. Luther (*Zatopené* 2016), či René Lužica. Na Slovensku existuje zároveň filmové bienále s problematikou etnológie, kultúrnej a sociálnej antropológie, Etnofilm Čadca (zatiaľ posledný 20. ročník sa uskutočnil v roku 2018). Jedným z dôvodov, kvôli ktorým sa táto audiovizuálna produkcia akoby len rozbiehala je skutočnosť, že mnohí autori, ktorí tvoria v rámci vyššie zmienených centier, sa po ukončení svojich štúdií ďalej vizuálnej antropológií nevenujú a zároveň skutočnosť, že filmári s vysokým záujmom o etnografiu či antropológiu pôsobili na školách dokumentárneho filmu (Karel Plicka, Martin Slivka, dlhodobo i Tomáš Petráň), čím integrovali mnohé princípy vizuálnej antropológie do dokumentárnych filmových tvorcov, no tí už rozvíjali predovšetkým svoju vlastnú produkciu než diskurz vizuálnej antropológie.

V dizertačnej práci som sa preto rozhodol dať širší priestor vybraným metódam využívaným vo väčšom či menšom množstve v minulosti a súčasnosti, a adekvátne k tomu ponúknuť pohľad na špecifickú filmografiu, ktorá podľa môjho názoru efektívne pracuje s daným audiovizuálnym prístupom. Súčasná doba sa vyznačuje nebývalou transformáciou filmového jazyka a jeho dekonštrukciou. Mnoho súčasných novotvarov vychádza zo samotných základov vývoja kinematografie, no vzniká tu určitý segment audiovizuálnych výstupov, ktorým je žiadúce prispôbiť etnografickú metodológiu, aby bola schopná opísať súčasnú vizuálnu kultúru.

MUZIKANTI: Audiovizuálny projekt, ktorý vznikol ako hlavná praktická, pôvodne filmová súčasť pre koncept dizertačnej práce. Film pojednáva o fenoménu ľudových muzikantov z obce Čirč na východnom Slovensku. Časozberným spôsobom sleduje mladých muzikantov z jednej kapely, všíma si spôsob, akým sa vytvárajú rôzne typy reprezentácií a akými cestami dochádza k ich šíreniu či transformáciám v súčasnom digitálnom svete. V projekte sa využívajú a reflektujú prístupy predovšetkým vizuálnej a digitálnej etnografie.

WATCHING LAST JUDGEMENT: Audiovizuálny experimentálny projekt z rumunského mesta Voroneț, v ktorom sa nachádza pravoslávny kláštor s chrámom, na stene ktorého je vyjavená freska zobrazujúca posledný súdny deň a koniec sveta. Táto murálna maľba je spoločne s celým chrámom zapísaná na listine UNESCO a i kvôli tejto skutočnosti je výrazne zasiahnutá turizmom. V tomto projekte sa snažím alternatívnymi zobrazovacími prístupmi reflektovať vlastnú skúsenosť s týmto miestom a fenoménom. Využívajú sa tu prístupy vizuálnej a zmyslovej (senzoriálnej) etnografie.

JOŽKA: Dokumentárny film, ktorý vznikol v rámci spolupráce s režisérom Hamze Bytyci, ktorý je angažovaný rómsky filmový a divadelný režisér. Film pojednáva o rómskom aktivistovi Jožkovi Mikerovi, ktorý sa spolu so svojimi priateľmi dlhodobo angažuje v rôznych aktivitách na podporu sociálne slabších, znevýhodnených a diskriminovaných ľudí. Napriek svojim zdravotným problémom spôsobených celoživotnou prácou v uhoľných baniach sa nikdy neváha zapojiť a podporiť rôzne aktivity, ktoré majú podľa neho zmysel a môžu ľuďom pomáhať. Spoločne s ďalšími ľuďmi a organizáciami sa dlhodobo zasadzuje o zrušenie farmy na chov ošípaných, ktorá stojí na mieste bývalého koncentračného tábora pre Rómov u obce Lety v Písku. V rámci tejto práce sa zaoberám predovšetkým reflexiou vzájomnej spolupráce angažovaného umelca a vizuálneho antropológa, ktorí sa vzájomne snažia hľadať prieniky vo svojich prístupoch, aby našli čo najlepší spôsob interpretácie Jožkovho príbehu a života plného nesmierne dôležitých aktivít nápomocných sociálne znevýhodneným a etnicky diskriminovaným ľuďom.

V rámci realizácie audiovizuálneho projektu *Muzikanti* som bol konfrontovaný s premenou povahy terénneho prostredia, ktoré sa nielen rozšírilo o princípy virtuálnej a digitálnej etnografie, ale vyžadovalo aplikovanie týchto nových stratégií do vlastnej interpretácie. Výsledkom toho je multimediálna a hybridná povaha výskumu.

Štúdiu virtuálneho prostredia sa v antropológii vytvára priestor už od čias začiatku rozsiahleho rozšírenia a využívania internetu. Christine Hine (2001) si vo svojej štúdií zasvätenej práve internetu ako virtuálnej platforme, ktorá predstavuje nový objekt nášho antropologického štúdia, všíma akým spôsobom pod vplyvom internetu dochádza k premene tela, priestoru i času. Sarah Pink si spoločne s Heather Horst, Johnom Postillom, Larissa Hjorth, Taniaou Lewis a Jo Tacchi (2016) všíma zmien, ktoré na jednej strane spôsobil obecnější koncept digitalizácie a posun smerom k rapídному nárastu komunikatívnych štruktúr v tomto digitálnom svete, ktorý už nemusí byť primárne virtuálny, ale svojou digitálnou povahou zvyrazňuje aspekt, ktorý preniká naším životom omnoho výraznejšie. Autorov zaujíma predovšetkým to akým spôsobom sa digitálnosť stáva integrovanou súčasťou materiálneho, zmyslového a sociálneho sveta, ktorého primárnou súčasťou sme my. Do akej miery to zmení celkové usporiadanie a akým spôsobom bude nutné zmeniť etnografický prístup pro výskume tohto inovovaného systému. (PINK / HORST / POSTILL / HJORTH / LEWIS / TACCHI 2016: 7) Je však dôležité zdôrazniť, že táto digitálna zmena, nesmie podľa autorov byť „digitálno-centrická“. Určite nie je nutné v takomto koncipovaní digitálnej etnografie za každú cenu využívať metódy, ktoré do značnej miery sú na digitálnej transmisii založené. Naopak i v týchto situáciách je nutné rešpektovať vnútornú povahu výskumného terénu a prispôbiť metodologický aparát práve týmto intuitívnym požiadavkám. Je naopak možné, že práve výskumný objekt založený na digitálnom princípe bude lepšie spracovateľný prostredníctvom metód, ktoré sú „ne-digitálne“. (PINK / HORST / POSTILL / HJORTH / LEWIS / TACCHI 2016: 10) Podľa autorov publikácie *Digital Ethnography* (2016:11) predstavuje otvorenosť dôležitý aspekt a princíp digitálnej etnografie, ktorý nielenže samotnú metódu ztransparentňuje, ale tým, že umožňuje výmenu vzájomných intervencií a informácií s partnerom vo výskume, môže priebeh celého výskumu prípadne lepšie kalibrovať, či re-designovať.

Tieto zmeny, ktoré prináša technologický progres sa Sarah Pink snažila reflektovať už vo svojich skorších prácach zameraných predovšetkým na zmyslovú antropológiu, ktorú bolo potrebné verifikovať v nových podmienkach terénneho výskumu. V zborníku *Advances in Visual Methodology* z roku 2012 si všíma multi – senzióriálnej povahy internetu. Je podľa nej nutné v prístupe k štúdiu tejto platformy a v kontexte k prirodzenému svetu pristupovať v rámci zmyslovej percepcie holisticky a nie je separátne. Etnograf potrebuje pochopiť pravú podstatu fenoménu, ktorá sa rozkladá na viacero platformách rôznej povahy a pritom zostáva ukotvený v reálnom svete. (PINK 2012: 121)

V rámci projektu Muzikanti, ktorému je venovaná nasledujúca analytická časť tejto práce, som pochopil, že v rámci vizuálnej etnografie, založenej na komplexnom terénnom výskume fenoménu ľudových muzikantov je nutné nielenže pristúpiť prostredníctvom rôznych platforiem, na ktorých sa konštruje, ale zároveň zvoliť multimedialnejší spôsob interpretácie, ktorý ju samotnú rozkladá do viacerých typov médií. Tie sa stávajú súčasťou tejto práce.

ZÁVĚR A ZHODNOTENIE REFLEXIE VÝSKUMNÝCH METÓD

Cieľom tejto práce zo širšej perspektívy bolo vytvoriť kreatívny priestor pre čo najefektívnejší popis audiovizuálnych metód v etnografickom výskume. V úvodných kapitolách som naznačil jednotlivé perspektívy, predovšetkým antropologickú a fenomenologickú, z vymedzenia ktorých som sa pokúsil ustanoviť a diskutovať vybrané metodologické koncepcie pre súčasné smerovanie vizuálnej etnografie. Audiovizuálne projekty, ktoré sú súčasťou tejto práce, ilustrujú rôzne variabilné možnosti, ktorými je možné rozvíjať predpoklady vizuálnej etnografie. Špecifické vlastnosti jednotlivých terénnych podmienok vyžadujú neustálu a priebežnú adaptáciu a konfiguráciu takého metodologického aparátu, ktorý nám umožní odkrývať a zviditeľňovať rôzne kultúrne aspekty skúmaného fenoménu. Vizuálna antropológia vďaka svojej otvorenosti implementovala a inovovala nové efektívne nástroje, ktoré jej umožňujú pracovať so súčasnou multimediálnou, digitálnou a hybridnou povahou svojich objektov. Je inkubátorom vedeckého poznania, ktoré za predpokladu metodologickej transparentnosti môže ponúknuť nové a zaujímavé perspektívy odrážajúce kultúrne a spoločenské javy. Jednotlivé audiovizuálne štúdie a príklady tejto dizertačnej práce jednoznačne potvrdzujú výhody interdisciplinárnej kooperácie, ktoré vzájomným prepájaním perspektív (umeleckej, antropologickej, aplikovanej atď.) môžu obohacovať jednotlivé vedecké diskurzy. Fenomenologická perspektíva, z ktorej som v mnohých situáciách vychádzal zdôrazňovala zmyslové vnímanie a zažitú skúsenosť vlastného „Já“ ako aktívneho činiteľa audiovizuálneho etnografického výskumu, ktorý má v danom situovaní schopnosť senzitívnejšie pristupovať k objektu svojho štúdia. V komunikatívnej rovine takto zdefinovaného rovnocenného a rešpektujúceho vzťahu je z mojej subjektívnej pozície nesmierne dôležitá otvorenosť vedeckého diskurzu, umožňujúca interaktívne vstupovať aktérovi a spolupodieľať sa na vizuálno-antropologickej interpretácií.

BIBLIOGRAFIA DIZERTAČNEJ PRÁCE:

- ADAIR, J. / WORTH, S. (1972): *Through Navajo eyes: An exploration of film communication and anthropology*. Bloomington: Indiana University Press.
- BANKS, M. / MORPHY, H. eds. (1997): *Rethinking visual anthropology*. Yale: Yale University Press.
- BANKS, M. (2001): *Visual methods in social research*. London: SAGE Publications.
- BARBASH, I. / TAYLOR, L. (1997): *Crosscultural filmmaking: A handbook for making documentary and ethnographic films and videos*. Berkeley / Los Angeles / London: University of California Press.
- BERGER, J. (2016): *Způsoby vidění*. Praha: Labyrint.
- BURZOVÁ, P. / HIRT, T. / LUPTÁK, L. (2015): *Vizuální antropologie: Klíčové studie a texty*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
- CASETTI, F. (2008): *Filmové teórie 1945 - 1990*. Praha: AMU.
- CLIFFORD, J./ MARCUS, G. E., eds. (1986). *Writing culture: The poetics and Politics of Ethnography*. Berkeley: University of California Press.
- CRAWFORD, P./POSTMA, M. eds. (2009): *Reflecting visual ethnography: using the camera in anthropological research*. Walnut Creek: Left Coast Press, Inc.
- ČAPEK, J. (2012): *Maurice Merleau-Ponty. Myslet podle vnímání*. Praha: Filosofia – nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, v.v.i.
- ČESÁLKOVÁ, L. ed. (2014): *Generace Jihlava*. Praha: Větrné mlýny, AMU.
- FLUSSER, V. (2013): *Za filosofii fotografie*. Praha: Fra.
- GAUTHIER, G. (2004): *Dokumentární film, jiná kinematografie*. Praha: AMU - MFDF Jihlava.
- GRIMSHAW (2001): *The Ethnographer's Eye. Ways of seeing in anthropology*. Cambridge: Cambridge University Press.

GRIMSHAW, A. / RAVETZ, A. eds. (2005): *Visualizing anthropology*. Bristol: Intellect Books

GRIMSHAW, A. / RAVETZ, A. eds. (2009): *Observational cinema. Anthropology, film, and the Exploration of Social Life*. Bloomington: Indiana University Press.

HINE, CH. (2001): *Virtual ethnography*. London: SAGE Publications.

HEIDER, K. G. (2006 [1976]): *Ethnographic film. Revised version*. Austin: University of Texas Press.

HOCKINGS, P. ed. (1974): *Principles of visual anthropology*. New York: Mouton de Gruyter.

INGOLD, T. (2011): *Worlds of sense and sensing the world: a response to Sarah Pink and David Howes*, *Social Anthropology*, 19: 313-317.

LOIZOS, P. (1993): *Innovation in ethnographic film: from innocence to self-consciousness; 1955-1985*. Chicago: The University of Chicago Press.

MACDOUGALL, D. (1998): *Transcultural cinema*. Princeton: Princeton University Press.

MACDOUGALL, D. (2006): *The Corporeal Image. Film, ethnography, and the senses*. Princeton: Princeton University Press.

MARCUS, G.E. / FISCHER, M.J. (1999). *Anthropology as cultural critique. An experimental moment in the human sciences*. Chicago. The University of Chicago Press.

MARION, J.S. / CROWDER, J.W. (2013): *Visual research: A concise introduction to think visually*. London: Bloomsbury Academic.

MERLEAU-PONTY, M. (2004): *Viditelné a neviditelné*. Praha: OIKOYMENH

MERLEAU-PONTY, M. (2013): *Fenomenologie vnímání*. Praha. OIKOYMENH

MIRZOEFF, N. (2019): *Jak vidět svět*. Praha: ARTMAP .

NICHOLS, B. (2010): *Úvod do dokumentárního filmu*. Praha: NAMU a JSAF.

PAPE, M. (1997): *A nikdo vám nebude věřit: Dokument o koncentračním táboře Lety u Písku*. Praha. G plus G.

PETRÁŇ, T. (2011): *Ecce Homo: Esej o vizuální antropologii*. Pardubice: Univerzita Pardubice.

PINK, S. (2006): *The Future of visual anthropology. Engaging the senses*. London: Routledge.

PINK, S. (2007): *Doing visual ethnography. Images, media and representation in Research*. London: SAGE Publications.

PINK, S. ed. (2009 [2007]): *Visual interventions: Applied visual anthropology*. Oxford: Berghahn Books.

PINK, S. ed. (2012): *Advances in visual methodology*. London: SAGE Publications.

PINK, S. ed. (2015 [2009]): *Doing Sensory Ethnography*. London: SAGE Publications.

PINK, S. / HORST, H. / POSTILL, J. / HJORTH, L. / LEWIS, T. / TACCHI, J. (2016): *Digital ethnography. Principles and practice*. London: SAGE Publications.

POLANSKY, P. (2014): *Tábor smrti Lety: Vyšetřování začíná (1992-1995)*. Praha. Antifašistická akce, Československá anarchistická federace, Institut kritických studií.

PORYBNÁ, T./ ČENĚK, D. eds. (2011): *Vizuální antropologie - kultura žitá a viděná*. Praha: Pavel Mervart.

RUBY, J. (1975): *Is an ethnographic film a filmic ethnography?*, Studies in the anthropology of Visual Communication, Vol.2, (2): 104-111
<http://astro.temple.edu/~ruby/ruby/is.html>» [přístupné online 20.03.2019]

RUBY, J. (2000): *Picturing culture. Explorations of film and anthropology*. Chicago. Chicago University Press.

RUSSEL, C. (2003): *Experimental ethnography: The Work of film in the age of video*. Durham: Duke University Press.

SOUKUP, V. (2005): *Dějiny antropologie*. Praha: Karolinum.

TAYLOR, L. ed. (1994): *Visualizing theory: Selected essays from V.A.R. 1990-1994*. London: Routledge.

TŘEŠTÍKOVÁ, H. / TŘEŠTÍK, M. (2015): *Časosběrný dokumentární film*. Praha: Akademie múzických umění.

SCHNEIDER, A. / WRIGHT, Ch. eds. (2010): *Between art and anthropology. Contemporary ethnographic practise*. London: Bloomsbury Publishing Plc

SCHNEIDER, A. / PASQUALINO eds. (2014): *Experimental film and anthropology*. London: Bloomsbury Publishing Plc.

SIKORA, S. (2012): *Film i paradoksy wizualności. Praktykowanie antropologii*. Warszawa: Wydawnictwo DiG.

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ:

DURŇAK, M. (2019): *Vplyv avantgardnej filmovej tvorby Andyho Warhola na formovanie súčasnej vizuálnej etnografie*. (Zborník z konferencie, Múzeum Moderného Umenia Andyho Warhola, Slovensko) – v recenznom procese)

DURŇAK, M. (2015): Recenzia: *Film i Paradoksy Wizualności. Praktykowanie Antropologii*. *Slawomir Sikora. Český Lid*, 102(1), 106-108.

DURŇAK, M./ŠAVELKOVÁ, L. (2014): *5. Ročník festivalu antropologických filmů – Antropofest, Národopisná Revue* (1)

DURŇAK, M. (2013): SAF 2012 - Kontinuity a inovácie?, *Studia Ethnologica Pragensia* (2)

DURŇAK, M./KOHÁKOVÁ, M. (2012): *Vizualizovaná současnost. Vizuální analýzy a interpretace kultury*, In.: A. Pieńczak/ E. Diakowska (eds.): *Ethnology Without Borders*. Cieszyn: Uniwersytet Śląski w Katowicach, s. 140-153.

DURŇAK, M. (2012): "Sąsiedztwo" - Neighbourhood: Kraków- Praga- Grodno, *Studia Ethnologica Pragensia* (1)

FILMOGRAFIA:

Jožka (2017) /cinematography/ OO tandem s Hamze Bytysi – Production Oppose Othering Prize Festival GoEast Wiesbaden, Germany, film premiere GoEast Festival May 2017) etc.

Global Lacrosse Village (2015) /réžia, kamera, strih, spolupráca s Lívia Šavelková/

Bottle Herders (2014) /strih a asistent réžie, spolupráca s Gabriela Fatková /Festivaly: International Festival of Ethnological Film 2015 (Beograd, Serbia), The One with a Movie Camera 2015 (Marburg, Germany), Antropofest 2016 (Prague, Czech Republic)

Lakros – To je způsob života (2012) /kamera, strih a réžia, spolupráca s Lívia Šavelková a Tomáš Petráň/ Festivaly: Antropofest 2015 (Prague, Czech Republic)

Watching Last Judgement (2011) /réžia, strih a kamera/ Supervízia: Barbara Keifenheim, Berlin, Nemecko. Festivaly: Antropofest 2013 (Prague, Czech Republic)

Tumenge (2011) /réžia, strih a kamera/ Festivaly: Etnofilm Čadca 2012 (Čadca, Slovak Republic), Antropofest 2011 (Prague, Czech Republic)
2012

KONFERENCIE A WORKSHOPY:

2016 (September)

Andy Warhol s Conceptual Cinema vs. Ethnography, Czech Association for Social Anthropology, Prague, Czech Republic

2014 (September)

Paper, The Musicians – Visual Ethnography Project , Czech Association for Social Anthropology, Prague, Czech Republic

2013 (April)

Organiser, The Meanings (DIY) - workshop, Ethnology Without Borders, Jagellonian University, Craców, Poland

2012 (November)

Paper, Transparency of Visual Leadership in Ethnography, Methodological Problems in Ethnographic Research of Social Representations, Slovak Institute of Science, Bratislava, Slovakia

2012 (october)

Organiser, To See! - workshop, Sociocamp 2012, Charter of Progressive Sociology 2012, Nečtiny, Czech Republic

2012 (april)

Organiser, SAF 2012: Students Anthropological Forum, Prague, Czech Republic

2012 (april)

Paper, Visualising Contemporaneity: Visual Analysis and Interpretations of Culture, Ethnology Without Borders, University of Cieszyn, Cieszyn Poland

2012 (april)

Paper, Anthropological Film Series - a Short Introduction to Film Based Ethnographic Research, Institute of Ethnology and Cultural Anthropology, Jagellonian University, Craców, Poland